

אפילו מצאוהו מרוצץ שאינו יכול לחיות אלא לפי שעה – מפקחין ובודקים עד חטמו. [שו"ע א"ח שכט, ד]

* אלא לפי שעה. ואף-על-גב דלא

ש"ך הקא הטעם חלל שבת אחת כ"י שישמר שבתות הרבה, משום דלאו דוקא שבת, הוא הדין שאר מצות, כמו שכתב המאירי ביומא וזה לשונו: ואף-על-פי שנתברר שאי אפשר לו לחיות אפילו שעה אחת, שבאותה שעה ישוב בלבו ויתודה, עד כאן לשונו. אפ"ם באמת נראה דכל זה הוא לטעמא בעלמא, אכל לדינא לא תלוי כלל במצות, דאין הטעם דדחינן מצוה אחת בשביל הרבה מצות, אלא דחינן כל המצות בשביל חיים של ישראל, וכדל"ף לה שמואל מ"ח ב"הם", כדכתב הרמב"ם פרק ב מהלכות שבת, שאין משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלום בעולם, וכמו-כן לכל הגי תנאי דילפי לה ממזבח וממילה וממחבתת מכרח דאחיים של אדם קפיד רחמנא (בר מהיהא דחלל שבת אחת וכו'). וכן מכרח לשמואל דאמר גבי תינוק משלף ברב אינן-יהודים דמפקחין, אף-על-פי דעל-פי דין יהיה אינו-יהודי גמור ולא יקום שום מצוה, אף-על-פי-כן בין דבפקוח נפש אין הולכין אחר הרב חישנן שמא מישראל הוא. ולפי זה ברור דאפילו קטן מרצץ גמי מחללין, אף-על-פי דלא ישמר שבתות גם לא יתודה ולא יבוא לכלל גדול, אף-על-פי-כן מחללין, וכמו-כן הוא הדין חרש ושוטה, אף-על-גב דאין בני מצות מכל מקום מחללין עליהם, דהא דלא מקמי מצוה הוא משום אנטיהו, ולא נפיק מכלל זה אלא ישראל מוקד להקעים דעובר במזיד, אכל חרש ושוטה התורה פטרינהו מחמת אנטיהו.

[ביאור הלכה]

והראה לי למדן אחד בספר אור החיים על התורה צפרשת כי תשא על פסוק ושמו [שמות ל"א, ט"ז] שכתב שם ח"ל, או יראה על זה הדרך, אימתי אמרתי לך לשמור איש ישראל אפילו בערך כבוד שבת, דוקא לעשות, פירוש באדם שיטנו בגדר עמוד לעשות, אבל מי שדאי לא יקום ולא יגיע לשבת ולשמרו, הגם שרפואות אלו יועילו לשעות או לימים, לא יחלל עליו שבת, עכ"ל. והוא תמוה, דמבואר בדבריו דעל חיי שעה אין מחללין עליו את השבת, ובש"ס דילן זיומא שם מבואר להדיא גבי מפקחין וכו' מלאוהו חי מפקחין, פשיטא, לא נריכא אפילו לחיי שעה. וכן הוא בר"מ פ"ב הי"ח ובטור וש"ע סי' שכ"ט ס"ד. והחכם הנ"ל אמר, הא דמחללין שבת על חיי שעה זה דוקא בחילול דרבנן דהיינו לפקח הגל דהוי דרבנן טלטול אבנים, עי"ש זיומא ובר"ה ל"ב ע"ב גבי שופר, אבל חילול דאורייתא אין מחללין לחיי שעה, דלא נשמע מקרא דחיי שעה יהיה חשוב לחלל עליו האיסור תורה. ונכוונים דברי האור החיים דלענין חילול תורה אסור לחלל לחיי שעה. ועיין מה שכתבנו לקמן מצות קידוש השם מצוה רל"ה [אות ט'] דברנו בעזה"י קצת מזה ודברי התוס' נדה פרק יזא דופן מ"ד ע"א ד"ה איהו ודברי הרמב"ן שם עי"ש.

ולענ"ד אפשר, למאן דאמר זיומא פ"ה ע"ב דילפינן פיקוח נפש דוחה שבת מושמרו וכו', א"כ מפסוק זה נשמע דוקא כדי שישמור שבתות הרבה, אבל למסקנא דקיימא לן כשמואל דיליף מוחי זהם ויקרא י"ח, ה' ולא שימות זהם, ועי"ש בתוס' בעמוד א' ד"ה ולפקח, דעל כן סובר שמואל דלא אזלינן בתר רובא דבעינן שלא יהא שום ד' מיתה, א"כ אפילו לחיי שעה מחללין דעכ"פ איכא ד' מיתה, עי"ש בתוס' ב.

[מנחת חינוך, מצוה לב, סוף מוסד השבת]

ד. (ב) נפש כי תחטא בשגגה. בעבור היות המחשבה בנפש והיא השוגגת הזכיר כאן נפש. וטעם הקרבנות על הנפש השוגגת, מפני שכל העונות יולידו גנאי בנפש והם מום בה, ולא תזכה להקביל פני יוצרה רק בהיותה טהורה מכל חטא, ולולי זה היו טפשי העולם זוכים לבא לפניו, ולכן הנפש השוגגת תקריב קרבן שתזכה לקרבה אל האלהים אשר נתנה⁶⁶, ובעבור זה הזכיר כאן⁶⁷ נפש.

[רמב"ן, ויקרא ד/ב]